

človekom... Mocipáni sú vraj aj sami podriadení moci systémov, takže nie sú slobodnými páňmi“ (Schmidt, 1988, s. 44—45).

Pri nasledujúcej úvahe vychádzame z toho, že subjekt ešte vždy žije v priestore, ktorého príznakmi sú dezorientácia, dehumanizácia, odcudzenie, deštrukcia, disociácia osobnosti, manipulácia so záujmami subjektu a programovanie jeho želania, deštrukcia etických, estetických a iných spoločenských hodnôt, individuálne problémy strachu, úzkosti, šťastia, tlak spoločenských inšancií, ktoré chcú „obšťasniť“ subjekt a národ... Tento spoločenský priestor charakterizuje súhrn anonymných autorít, inšancií, ktoré ovplyvňujú rozhodnutie subjektu. Existenčný priestor predstavuje 1) prázdny kruh bez reflexií, autentického jazyka, analytického rozumu, ktorý by bol spätý s vedomím a svedomím; 2) uzavretý kruh, v ktorom vyššia inšancia riadi náš osud, subjekty ako jednotlivé časti sú dôležité pre celok len nakoľko môžu splniť záujmy tohto nadriadeného celku; 3) falošný kruh, v ktorom skutočný subjekt je zamenený za falošný subjekt bez autentických potrieb — z toho všetkého je jasné, že nemôžeme ignorovať moc, ktorú obsahujú stratégie rôznych diskurzov z akéhokoľvek obdobia.

Sme zodpovední za voľbu systému jazykových hier. Subjekt má šancu voľiť, vykonať selekciu a kombináciu jazykových hier. Je zodpovedný za svoju voľbu a pôsobenie v spoločnosti a dejinách. Každý subjekt⁵ musí filtrovať svoje túžby, potreby, želania. Musí ich humanizovať. Uspokojovanie vlastných potrieb nesmie byť na úkor iných subjektov. Cisárstva, štáty, jednotlivci a národ sú pominuteľné, jazykové hry menia formu, ale opakujú sa, prenikajú cez rôzne hranice, sužety, kultúry, civilizácie. Neustále trvá ich večný zápas s jednotlivcom a masami. Používajú ich vládcovia a podriadení v úsilí artikulovať a uskutočňovať svoje potreby. Moc jednotlivého diskurzu závisí od výberu a kombinácie určitých jazykových hier.

Subjekt môže odporovať určitému diskurzu len vtedy, keď vie dekodovať jeho kódy. Jazykové hry nás provokujú, zabávajú, informujú, menia našu úlohu v komunikácii a náš vzťah so spoludiskutérmi, podriaďujú nás a ochra-

⁵ Fenonén subjektu je zložitý: „...všetky typy subjektie sú odvodené javy, sú to iba následky iných, ekonomických a sociálnych procesov: formu subjektivity určujú výrobné sily, triedny boj a ideologické štruktúry. Zaiste, mechanizmy subjektie nemožno študovať mimo ich vzťahov k mechanizmom vykorisťovania a nadvlády (...) Úlohou dnešných dní možno nie je odhaliť, čo sme, ale odmietnuť, čo sme. Musíme si predstaviť a skonštruovať, akí by sme mali byť, aby sme sa zbavili toho druhu dvojakých politických väzieb, ktorými sú individualizácia a zjednocovanie moderných mocenských štruktúr. Na záver z toho vyplýva, že politickým, etickým, sociálnym a filozofickým problémom našich dní nie je pokus o oslobodenie nás všetkých tak od štátu, ako aj od toho typu individualizácie, ktorý je spätý so štátom. Odmietaním toho druhu individuality, ktorý nám bol po stáročia vnucovaný, musíme presadzovať nové formy subjektivity“ (Foucault, 1991b, s. 48, s. 52.)

ňujú. V ich ríši sa rozvíja náš život a osobnosť. Len v ich priestore môžeme zistiť ciele, motívy, programy 'iného' a štrukturovať program vlastnej emancipácie.

Literatúra

- Antologia stare lirike Grčke. Split, Logos 1981.
BEAUVOIROVÁ, DE, S.: Druhé pohlaví. Praha, Orbis 1967.
CERVANTES, M.: Don Quijote. Beograd, Prosveta 1978.
DIMITRIJEVIĆ, R.: Teorija književnosti. Beograd, Savremena škola 1962.
FOUCAULT, M.: Návrat morálky. In: Za zrkadlom moderny. Bratislava, Ed: E. Gál, M. Marcelli. Archa 1991(a), s. 53—64.
FOUCAULT, M.: Prečo študovať moc: otázka subjektu. Ed: E. Gál, M. Marcelli. In: Za zrkadlom moderny. Bratislava, Archa 1991(b), s. 42—52.
FROMM, E.: Bekstvo na slobode. Beograd, Nolit 1983. 264 s.
HUIZINGA, J.: Jeseň stredoveku. Homo ludens. Bratislava, Tatran 1990.
Moderni pravci u književnosti. Beograd, Prosveta Nolit, Zavod za udžbenike 1984.
MOLIÉRE: Tartif, Don Huan. Beograd, Rad 1970.
HAMADA, M.: V hľadani významu a tvaru. Bratislava, Smena 1965.
LACAN, J.: Spisi. Beograd, Prosveta 1983.
Moderni pravci u književnosti. Beograd, Prosveta Nolit, zavod za udžbenike 1984.
ORAIĆ—TOLIĆ, D.: Teorija citatnosti. Zagreb, Grafički zavod Hrvatske 1990.
PIRANDELO: Pet drama. Beograd, Nolit 1984.
SHAKESPEARE, W.: Hamlet. Beograd, Rad 1970.
SCHMIDT, B.: Postmoderna — strategije zaborava. Zagreb, Školska knjiga 1988.
SLOTERDIJK, P.: Tetovirani život. Gornji Milanovac, Dečje novine 1991.
WITTGENSTEIN, L.: Tractatus logico-philosophicus. Sarajevo 1987.
Za zrkadlom moderny. Ed. E. Gál, M. Marcelli. Bratislava, Archa 1991.
Zvuci i komešanja (Antologia novijeg pesništva u Srbiji). Novi Beograd, Istraživačko—izdavački centar SSO Srbije 1989.

Funkcia antoným v štúrovej poézii

Lubomír Kováčik

Pedagogická fakulta UMB, Banská Bystrica

Antonýmá boli v období slovenského literárneho romantizmu neobyčajne vhodným výrazovým prostriedkom, ktorý mal v poézii široké uplatnenie. Aj keď antonýmá mali už za sebou určitú tradíciu, využívali sa napríklad